

Stora eldsvådor. Rosenlund i lågor. Ahlafors spinneri härjadt. Två arbetare omkomna.

Två stora eldsvådor, härjade industriella anläggningar i och invid Göteborg, inträffade under gårdagen. Den ena ödelade den i Rosenlunds gamla fabriksbyggnad inrymda Melinska kartongfabriken, och den andra lade gamla spinneriet vid Ahlafors i aska. Båda eldsvådorna anställde högst betydande förödelse å egendom och den ena – Ahlaforsbranden – kräufde tyvärr äfven tvänne människolif.

Rosenlundsbranden

Den gamla Rosenlundsfabriken har åter härjats af en stor brand, som än en gång lagt den stora byggnadslängan vid Rosenlunds-kanalen nästan fullständigt i ruiner.

Byggnaden hade efter branden den 6 mars 1902 åter försatts i användbart skick. De stora fabrikslokalerna togos emellertid icke i bruk för sitt ursprungliga ändamål, utan upplätos för andra industrier, hvarjämte första våningen åt Rosenlundsgatan utbyggdes till bazarer.

Den största hyresgästen var dock Gustaf Melins album- och kartongfabrik, som tagit största delen af de gamla fabrikslokalerna i anspråk.

Eldens uppkomst. – Explosion.

Det var ock i dessa elden först uppstod. Strax före kl. ¼4 i går eftermiddag hördes en våldsam knall från kartongfabrikens maskinrum, som är beläget i första våningen åt gården.

Maskinisten kommer utrusande med kläderna antända. Tillskyndande personer rycka af honom de brinnande kläderna. Han berättar att eld utbrutit i maskinrummet, hvarefter hr Gustaf Melin, som själf bebor den närliggande disponentbyggnaden, vid hörnet af Kungs- och Rosenlundsgatorna, pr telefon allarmerar brandkåren och samtidigt rekvirerar en sjuktransportvagn för den illa skadade maskinisten, hvilkens namn är Nils Valdemar Jacobson.

Maskinisten trodde att elden uppkommit däri-genom att ett i maskinrummet förvaradt ter-pentinfat exploderat på grund af att en yngling råkat komma det för nära med en brinnande tändsticka. Att en explosion var orsaken till eldsvådan kunde man ock förstå af den hastighet, hvarmed elden spred sig.

När brandkåren ankom stod redan en stor del af byggnaden i ljusan låga.

Elden hade banat sig väg från den ungefär i den långsträckt byggnadens midt belägna eldhärden rätt upp genom de tre våningarna och äfven trängt ut genom det med tjärpapp täckta taket. Från denna stora operationsbasis angrep elden därpå byggnaden åt alla håll.

Byggnadens inre var ett enda eldhaf. Jättelika eldtungor och ofantliga svarta moln slog upp från fönstren och taket. Fortfarande syntes dock flammorna med den största våldsamtet rasa i byggnadens midt.

Från första stund syntes det tydligt att föga hopp om att rädda byggnaden undan en fullständig ödeläggelse kunde finnas. Emellertid grep sig brandkåren an med

släckningsarbetet.

Det blef att synnerligen ansträngande, nästan tröstlöst arbete att häjda det rasande elementet.

Vid Rosenlundskanalen stationerades en ångspruta och icke mindre än 15 slangledningar utläggas från närbelägna brandposter. Det gällde först och främst att begränsa elden till den redan angripna byggnaden.

Skild från denna blott af en smal fabriksgränd ligger nämligen en annan jämnlöpande fabriksgränd. De båda nedersta våningarna i den sydöstra del upptagas af hr Hugo Bruswitz' tryckeri- och litografiska anstalt och häröfver är hr G. Barthels snörmakerifabrik belägen, under det att den nordvästra, något lägre delen af denna byggnad bildar Lagermanska fabriken "Tomten". För att förhindra de våldsamma flammorna från att få fritt spelrum åt detta håll restes de båda stora brandstegar jämte några mindre stegar mellan det brinnande huset och det hotade intilliggande byggnadskomplexet och väldiga vattenmassor slungades härifrån in i det gigantiska eldhafvet.

Trots dessa ansträngningar såg det dock en stund ytterst allvarsamt ut för de närbelägna fabriksbyggnaderna. Särskildt kunde man befara att elden skulle kasta sig öfver "Tomtens" flygel.

Ofantliga svarta rökmoln, i hvilka oräkneliga mängder af brinnande pappersrester hvirvlade rundt, fördes nämligen af den sydvästliga vinden öfver "Tomtens" fabrik och omsvepte den understundom fullständigt.

Emellertid höllo en del frivilliga, till största delen arbetare i fabriken, elden från det lätt antändbara tjärpappstaket med handsprutor och vattenpytsar och en och annan stråle riktades mot de upphettade väggarna. Och strålförarna på brandstegarna höllo tappert stånd, ehuru de hade röken och ångorna rakt i ansiktet och trots att en då och då nedfallande takränna eller fönsterkarm erinrade dem om det ytterst riskabla i situationen. Ett välbehöfligt bistånd erhöill brandmanskåpet på stegarna, sedan man börjat rikta vattenstrålar mot det brinnande huset från tvänne slangledningar, af hvilka den ena dragits upp på "Tomtens" tak och den andra förts upp genom tryckerilokalerna.

Hettan var emellertid till en början så stark på tjärtaket att det vatten, som göte öfver taket, genast förflyktigades och förvandlades till en tät vattenånga, hvilken på afstånd tedde sig för åskådarna som om äfven "Tomten" fattat eld.

Dessbättre uteblef en sådan katastrof. Vid ½5-tiden syntes den öfverhängande faran på detta håll vara aflägsnad, tack vare de kraftiga släckningsåtgärderna.

Vid Rosenlundsbrandens början.

När taket störtade in hördes ett väldigt brak. Lågorna, som förut slagit högt mot skyn, undanskymndes för ett ögonblick af väldiga tjocka, svarta rökmassor, som vältrade fram ur tak och fönster. Därefter sköto flammorna åter upp och deras kamp med rökmassorna om herraväldet, då de yrde rundt med dessa i rasande fart, erbjöd en utomordentligt praktfull anblick. När röken gifvit vika antogo eldtungorna mångskiftande färger, beroende på det med syror mättade brandmaterialet.

De brinnande pappersdrakar, som slungades upp i luften, förkolnade så småningom och föllo söndersmulade till marken i form af små sotpartiklar, hvilka mängdes med de sakta fallande snöflingorna.

Bazarerna utrymmas.

Under det den starka spänningen om huru branden skulle aflöpa ännu rådde inne på fabriksgården, hade ett synnerligen praktfullt skådespel utspelades för de stora åskådaremassor som kantade kanalkajens motsatta sida och som trängts samman på Pusteviksbron och på Rosenlundsgatan.

Den gamla Rosenlundsfabriken var ett enda eldbål, som man såg sjuda genom den långa filen af fönster i andra och tredje våningarne.

Öfver byggnaden vältrade sig ömsom svarta rökskyar, ömsom bolmande hvita moln, som snabbt stego i luften och drefvos bort af vindstötarne.

På den utskjutande bazarbyggnadens tak hade några brandsoldater fattat posto med ett par slangar. Men de förmådde icke uträtta något mot de med rasande fart anstormande lågorna och man förstod snart att man ej härifrån skulle lyckas släcka elden, förr än den frossat sig mätt på allt brännbart inom byggnaden. Det såg emellertid ännu, när öfversta våningen kl. 4,20 blott var en brinnande ruin, ej så synnerligen hotande ut för butikerna i bazarsträckan.

De flästa butiksinnehafvare hade dock för säkerhets skull flyttat ut sina varor på gatan.

Här lågo alla möjliga slags artiklar och lifsförnödenheter vräkta samman i en hast.

Bazarsträckan inrymde nämligen utom ett nykterhetskafé en diversehandel, en kommissionshandel, en brödbutik, C. Olssons trävaruaffär, J. W. Johanssons bosättningsmagasin, Göteborgs nya herrekiperingsaffär, Foglins skoaffär, O. Malmstens bazarhandel och magasin för Göteborgs mek. Värkstad.

I samma mån som de nedfallande bjälkarna antände trossbotten till första våningen blef faran för att dessa butiker äfven skulle blifva lågornas rof allt större. Vid half fem-tiden bröt ock elden igenom i ett par af dessa, i J. W. Johanssons bosättningsmagasin och i Göteborgs mek. Värkstads magasin.

I bosättningsmagasinet, som i likhet med herrekiperingsaffären ej i tid utrymts, anställde den kraftiga vattenstrålen, när den riktades dit in, ett fullständigt table rase på alla de porslinsvaror som upphängts här och hvar i butiken.

För Göteborgs mek. Värkstad blef förlusten ännu kännbarare.

Dess magasin sträckte sig nämligen tvärs genom hela byggnaden och tjänade till lagerlokal för flera tusentals sängar och sängarmatur samt ångwinschar, siroccofläktar, rör och materialier, trädgårds- och landtbruksredskap. Af detta dyrbara lager kunde egentligen endast de saker. Som fått sin plats vid utställningsfönstren, räddas. För värkstaden är detta så mycket ledsammare, som just den brådslande säsongen rådde för de förstörda artiklarna.

Disponentbyggnaden hotad.

Fabriksbyggnadens båda flyglar kunde längst motstå den hastigt kring sig gripande elden, då denne, som sagdt, först bröt ut igenom i byggnadens midt. Men äfven deras tur skulle komma.

I byggnadens nordvästra flygel var inrymd en bostad åt kartongfabrikens vaktmästare, hvarjämte fabriken kontor här var beläget.

I första våningen hade dessutom Cedervall & Söner sin mek. Värkstad. Innan elden hunnit sprida sig hit, sökte man bärga kontorsböcker och inventarier m.m.

Vid half 5-tiden hade elden framträngt till denna flygel och det syntes ej osannolikt att elden skulle, om man ej här lyckades begränsa den, vidare sprida sig till den strax intill liggande disponentbyggnaden och ett med denna sammanbyggt hus, som åt Kungsgatan upptager hr A. J. Andréns speceri- och konservaffär, Göteborgs ammunitions- och järnaffär, Börgesson, Malmerona & Co:s kamin- och kakelugnsutställning samt Garn- och försäljningsmagasinet. Mellan disponentbyggnaden och den brinnande fabriken finnes några större träd, som vid 1902 års brand här fingo kännas vid lågornas rofgrighet. Blevde dessa väl en gång antända, skulle disponentbyggnadens öde lätt varit besegladt.

Med en handspruta sökte man afkyla husets brännheta väggar och sålunda lågorna herraväldet en stund stridigt. Emellertid framdrogos nu slangar äfven från denna sida och vaktmästarebostaden, därifrån tjocka rökmoln slog upp, öfveröstes med vatten. Faran var dock länge stor. Esomoftast flögo bränder öfver till disponentbyggnadens tak, som till all lycka var täckt med tegel och ej med tjärpapp som de öfvriga.

Gustaf Melins album- och kartongfabrik är fullständigt ödelagt och intet finnes nu kvar af denna stora industriella anläggning.

Man hade nu kringränt elden från tre sidor och brandsoldaterna höllo sig energiskt kvar i sina mödosamt eröfrade positioner. Massor af vatten slungades fortfarande in i den starka branden. Kl. 5,15 e. m. var man viss om att elden kunde hållas inom det omfång den då tagit. Släckningsarbetet fortsattes därpå med energi och med allt större landvinningar.

Först vid 9-tiden på kvällen kunde man dock betrakta det egentliga släckningsarbetet afslutadt. Det brann då ännu här och hvar rätt kraftigt i ruinerna. Eftersläckning pågick ock hela natten med fem slangar. Fullständigt bukt på lågorna hade man dock ej fått ännu sent i natt när detta skrifves.

Af byggnaden återstå, utom de af elden mindre härjade flyglarna, endast de nakna tegelmurarna. I ruinerna sticka de glödande resterna af maskiner och redskap upp.

Rosenlund i ruiner.

Försäkringarne.

Den nedbrunna fastigheten var försäkrad för 170,000 kr. och hyresrisken för 37,724 kr. i Svea och Skandia, som iklädt sig halfva risken hvardera.

Kartongfabriken, som äfven inrymde ett större psalmboksförlag och tryckeri, hade maskiner och lager försäkrade i Magdeburger försäkringsbolag för 217,000 kr.

Vaktmästarens lösöre och några af bazaraffärernas lager voro försäkrade i Skandia för sammanlagdt 5,300 kr.

Lagermanska fabriken ”Tomten” som blef vattendränkt från golf till tak, hade maskiner och lager försäkrade för 75,000 kr. i Städernas allmänna brandstodsbolag, för 40,000 kr. i Svea samt för 40,000 kr. i Skåne.

Göteborgs mek. värkstads förstörda lager var assureradt för 70,000 kr. i Fenix.

Därjämte hade firman Eric Mellgren i sitt i fabriksbyggnadens nordvästra flygel belägna nederlag deponerat 200,000 kg. råtabak, försäkrade för omkring 150,000 kr. i Phoenix – det engelska brandförsäkringsbolaget.

Huruvida detta parti tagit större skada genom vattendränkning kan ännu ej sägas.

Den firman Cedervall & Söner tillhöriga materielen, af hvilken det mästa i tid sattes i säkerhet var försäkradt i Skandia för omkring 22,000 kr. Kartongfabriken sysselsatte en arbetsstyrka af omkring 200 personer, däraf flertalet arbeterskor.

Den skadade maskinisten

blef illa bränd, synnerligast å ryggen och benen. Han fördes till Sahlgrenska sjukhuset. Föga hopp synes finnas för hans vederfående.

* * *

Branden vid Ahlafors.
Gamla spinneriet ödelagd.
Två personer omkomna.

Ahlafors spinneri invid Nols station hemsöktes också i går af en förhärjande eldsvåda.

Den utbröt vid half 9-tiden på morgonen.

Frukostrasten hade just vidtagit, då olyckan först observerades. Uppe i tredje våningen af det gamla spinneriet syntes helt plötsligt en tjock rök uttränga och inom kort hade fabriken öfvre del famnats af väldiga eldtungor. Så hastigt grepo dessa omkring sig, att de arbetare som befunno sig i den först antända våningen och den ofvanför belägna med knapp nöd lyckades bringa sig i säkerhet. Det var ett hemskt skådespel. Fönster sprängdes, mellanslagen mellan våningarna började ge vika och inom kort störtade taket ned för att i sin tur påskynda allmän table rase i de öfre våningarna.

Under tiden sökte man göra allt hvad göras kunde för att begränsa elden. Då detta föreföll hopplöat och det intillbyggda nya och moderna spinneriet var utsatt för en öfverhängande fara att antändas påkallades hjälp från staden.

Brandchefen utsände genast med extratåg den mindre ångsprutan jämte 6 mans servis under ledning af brandmästaren Carlsson.

Tack vare skyndsamt transport så å banan som från järnvägsstationen till brandstället kunde undsättningen inom mycket kort tid ingripa i det af rik tillgång på vatten gynnade släckningsarbetet. Man koncentrerade nu först sina ansträngningar på att söka begränsa elden till de tre öfre våningarna. Vældiga vattenmassor vräktes in i lågorna och dessa måste allt mera vika tillbaka för att omsider försvinna.

Därmed ansåg man att ångsprutan fyllt sin mission. Hvad som ytterligare behöfde göras öfverläts åt förman Lidberg från staden och de krafter å platsen som kunde ställas till hans förfogande. Det gällde närmast för dem att företaga eftersläckning och bärga hvad som ytterligare kunde bringas ur huset.

Men just som denna disposition traffats och göteborgarne, efter att ha ihopsamlat sin attiralj, gått att stärka sig med några smörgåsar efter det ansträngande arbetet inträffar en till sina följder fasansfull katastrof. Det förutnämnda taket störtar ner. Belastningen af maskiner m.m. från de härjade öfvervåningarna hade varit för stor. Två vid spinneriet anställda arbetare E. Bäck och E. Andersson, hvilka äro sysselsatta att bärga bomull från ränsen i bottenvåningen befinna sig under det instörtade taket och kunde till allmän fasa väntas ha blifvit dödade. Äfven förman Lidberg synes sväfva i lifsfara.

Göteborgarne gripa nu in på nytt. Hr Lidberg befinner sig snart utom fara. Han har dock tillfogats en del skador. Men de båda arbetarne synas ohjälpligt förlorade. Omsider får man dock syn på en af dem. Han befinnes inklämd mellan tunga maskiner. Efter utomordentliga ansträngningar lyckas man dock få honom loss ur hans förfärliga belägenhet. Han befinner sig under de hemska minuterna vid sans, men när han drages fram slocknar hans medvetande. Han är svårt massakrerad.

Kamraten som befann sig längre in kunde man icke trots alla ansträngningar skönja bland spillrorna. Ohjälpt måste han öfverlämnas åt sin hemska belägenhet, som väl hastigt om ej ögonblickligt ledt till döden.

Sedan sålunda intet vidare stod att uträtta återvände göteborgarne hem, medtagande den alltjämt medvetlösle ur elden framdragne arbetaren, i sitt ändamål att föra honom till Sahlgrenska sjukhuset. På vägen mot staden afled han emellertid, hvarför hans lik med första uppgående tåg hemsändes.

Båda de omkomna voro familjefäder.

Orsaken till eldsvådan är ännu icke känd.

Det brunna var försäkradt i "Svea" och några utländska bolag, spinneribyggnaden för 80,000 kronor, maskiner m.m. för 150,000 kronor och varor m.m. för 23,000 kronor.

Spinneriet äges af Ahlafors nya spinneriaktiebolag med ett aktiekapital af 1 mill. Kronor. Bolaget har sitt hufvudkontor i Göteborg.

Den ödelagda fabriken kommer att fortast möjligt återuppbyggas.

* * *

Stora eldsvådor.

Ahlafors spinneri brunnet, Rosenlundskomplexet härjadt.
Två människor omkomna,
flera skadade.

Det nya året har varit synnerligen skickeligert för vår stad hvad beträffar eldsvådor.

Redan årets första dagar medförde den svåra branden i Lundby mekaniska verkstad på Hisingen, strax därpå följde slag i slag eldsvådorna i Pustervik och i Brandtdala samt för någon tid sedan den stora branden i Nordiska industriaktiebolagets byggnad vid Kyrkogatan.

I går upprördes återigen Göteborgs samhälle af två eldsolyckor, i våldsamhet och omfattning öfverträffande de förut under året timade eldsvådorna, i det att på morgonen Ahlafors spinneri, vid Nols station vid Bergslagsbanan, hvilket ju hufvudsakligast äges af göteborgare och har sitt hufvudkontor här, och på eftermiddagen den stora fabriksbyggnad inom Rosenlundskomplexet som upptogs af Gustaf Melins album- och kartongfabrik, så godt som fullständigt lades i aska.

Branden i Ahlafors

började vid $\frac{1}{2}9$ -tiden på förmiddagen i gamla spinneriet. Arbetspersonalen hade frukostrast och hade med undantag af ett par tre man lämnat tredje våningen, där mulestolarna befinna sig. Man märkte då plötsligt rök i lokalen och innan man visste ordet af flammade eld upp öfver hela våningen.

De innevarande måste hals öfver hufvud ge sig på porten sluppo med knapp nöd undan. Längre dröjde det ej häller förrän hela fabriksbyggnaden stod i ljusan låga.

Byggnaden är fyra våningar hög af sten och 55 år gammal, inrymmande de hufvudsakliga spinnerilokalerna med en 6,000 spinnstolar och en mängd dyrbara maskiner. I förbindelse med den brinnande hufvudbyggnaden låg nya spinneriet, ett envånings stenhus, på omkring 10 meters afstånd. De båda byggnaderna voro förenade med ett glastak.

Att rädda den brinnande byggnaden såg man genast vara omöjligt. Arbetet måste därför koncentreras på begränsning af elden.

Släckningsarbetet

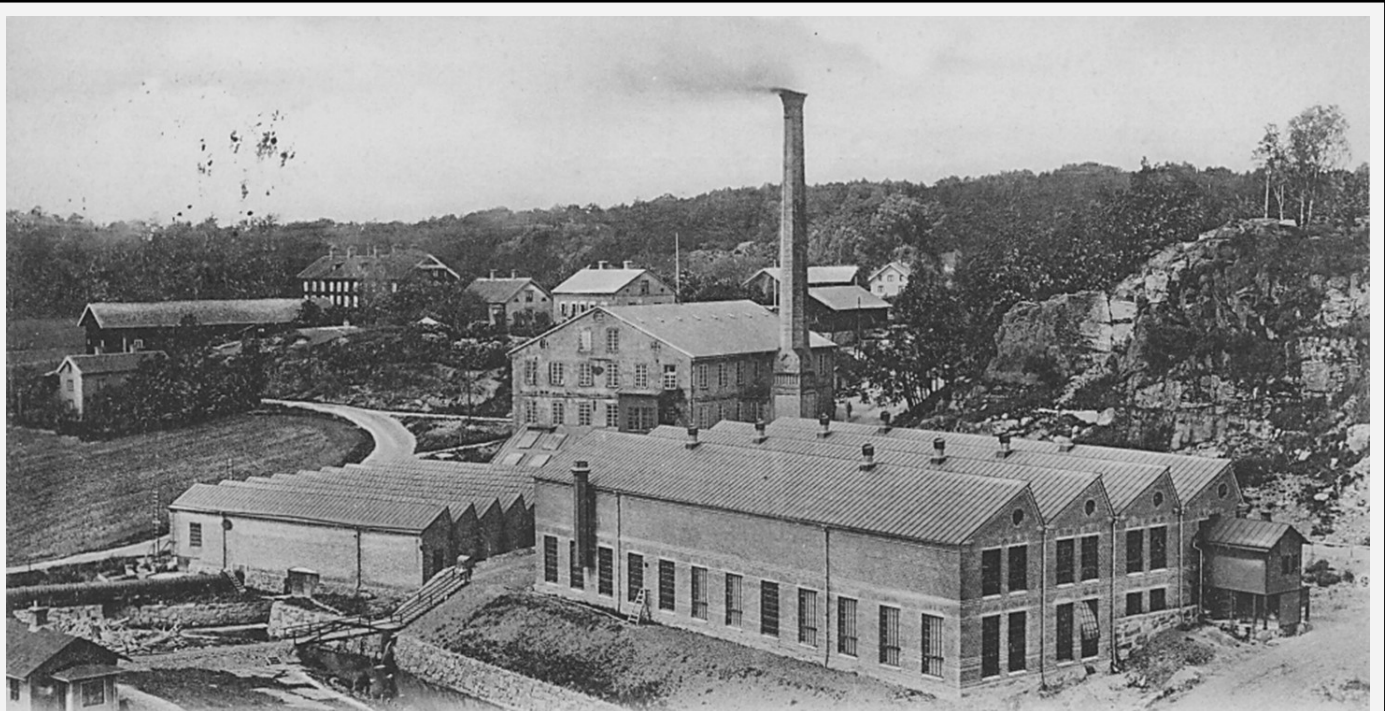
påbörjades ögonblickligen under ledning af bokhållaren vid fabriken A. W. Lindgren.

Att komma in i byggnaden var omöjligt, rök och lågor slog emot en öfverallt.

Man skrufvade på slangarne till hufvudledningen från forsen, en stor handspruta sattes i verksamhet och dessutom arbetade man af alla krafter med små pyttssprutor.

Fabrikens personal kastade sig med all kraft och energi på släckningen, men då faran för det nya spinneriet visade sig alltför stor rekvirerades hjälp från staden.

Glastaket mellan de båda byggnaderna störtade samman och dörrarne till nya spinneriet voro alldeles kolade.

JvmKCAC10421

Väveriet och spinneriet i Alafors omkring 1900

Emellertid lyckades man efter ett hårdt, ansträngande arbete få

elden begränsad.

Bland de hotade byggnaderna var äfven en verkstad med trätak, belägen endast 3 meter från det brinnande spinneriet.

Äfven denna lyckades man rädda.

En lycka i olyckan var väl det lugna vädret. Hade vinden varit friskare befarar man att mängden af bostäder, som ligger i närheten af fabriken hade strukit med. Flera hade också redan börjat bära ut sitt bohag.

När

hjälpn från staden,

en ångspruta med 8 man, anlände vid $\frac{1}{2}$ 11-tiden med extratåg, var elden i det närmaste redan begränsad. Det brann emellertid friskt i det stora spinneriet, lågorna slogo ut genom fönstren och den tunga röken vältrade fram i massa och bredd sig öfver näjden.

Brandmanskapat tog strax itu med att biträda vid släckningen, under det tak och maskiner med väldigt brak rasade ned från öfre våningarna.

I ränsrummet i bottenvåningen fanns en massa bomull, som låg och brann. Femton man beordrades dit för att vattendränka bomullen och sedan den blifvit släckt så småningom försöka få den ut.

Under detta arbete inträffade

en hemsk olycka,

som väckt det djupaste deltagande.

Ofvanför ränsrummet hade från de tre öfre våningarna maskiner och bjälkar rasat ned och belastat trossbotten uppöfver. Golfvet bestod emellertid af 20 tums järnbalkar, hvarför man ansåg sig ej ha anledning befara att det ej skulle hålla.

De femton arbetarne, några brandkarlar och ytterligare en del personer voro som bäst i arbete med bomullen, då i ett nu taken med ett fruktansvärdt brak störtade samman.

De flesta lyckades undkomma, men två arbetare blefo den ena fullständigt, den andre halft begrafna under spillrorna.

En brandsoldat stod i spillror till knät och fick fötterna klämda, så att han måste resa hem.

De omkomne

voro arbetarne Edvard Bäck och Edvard Andersson, den förre 38, den senare 45 år gammal, båda gifta och efterlämnade stora familjer i ytterst små omständigheter.

Bäck blef totalt begrafven under de nedrasande maskinerna, murdelarne och all annan bråte och det torde taga ett par dagars arbete innan man kan få fram honom.

Edvard Andersson stod till midjan i spillror och erhöll en mängd krossår och brännskador å öfverkroppen och hufvudet.

Man drog fram honom så fort sig göra lät och förband honom med de attiraljer, som funnos till buds vid fabriken. Han var då ännu vid lif och hade full sans.

Olyckan hände vid 2-tiden och läkare eftertelefonerades genast från Kungälf, därifrån doktor Lagerlöf inom kort anlände och lade om förbanden.

Meningen var att brandkåren skulle ha rest till staden med 3-tåget, men på grund af olyckan väntade man till kl. 5. då den skadade fördes med. När man kom upp till tåget lefde han ännu, men efter en kort stund afled han på vägen till Göteborg.

Den brunna byggnaden

blef naturligtvis fullständigt förstörd.

Af inventarierna kunde ej något räddas och det – visserligen ganska obetydliga lagret blef lågornas rof.

Då vår medarbetare i går afton gjorde ett besök på olycksplatsen brann det ännu i ruinerna. En man från Göteborgs brandkår hade stannat kvar däruppe, för öfrigt gingo sex man vakt och fortsatte eftersläckningen mellan kl. 8 och 1 i natt, medan sex man aflösa dem mellan 1 och 6.

Slangarne ligga påskrufvade och kunna när som helst vara klara att användas.

Rörande orsaken till branden anses, att den uppkommit genom själfantändning i en mulestol.

Det var ett hemskt intryck den stora härjade fabriksbyggnaden gjorde i kvällens mörker, med lågorna flammande upp i de gapande fönsteröppningarne.

I ränsrummet, där den olycklige arbetaren funnit sin graf, lågo spillror, maskiner och järnbjälkar till tio fots höjd.

Ovisst är om arbetet vid fabriken kommer att fortsättas ens i det nya spinneriet under den närmaste tiden.

Det blefve sålunda 210 personer, som komme att bli arbetslösa, hvilket helt säkert skall sprida sorg bland dem, som haft sin utkomst af fabriken verksamhet. Ensamt i den brunna fabriken sysselsattes 150 personer, män och kvinnor.

Det brunna var försäkradt i "Svea" och några utländska bolag, spinneribyggnaden för 80,000 kronor, maskiner m.m. för 150,000 kronor och varor m.m. för 23,000 kronor. Spinneriet äges af Ahlafors nya spinneriaktiebolag med ett aktiekapital af kr. 1,200,000.

* * *

Branden i Rosenlunds- komplexet. Gustaf Melins kartongfabrik nedbrunnen.

Tjocka rökmoln öfver Rosenlundstrakterna gåfvo i går middag vid fyratiden tillkänna att större eldsvåda ånyo hemsökte Göteborg.

Det var den i Rosenlundscomplexet förlagda Gustaf Melins album- och kartongfabrik som denna gång härjades af lågorna.

Någon klarhet hade ännu i går kväll icke vunnits angående

Eldens uppkomst.

Med säkerhet vet man endast att den uppkommit i fabriken maskinrum, beläget på fabriken nedra botten inåt gården, ungefär midt i byggnaden.

Vid pass tjugo minuter före fyra kom den där anställde maskinisten Jacobsson rusande ut på gården, omhvärd af lågor, och sprang in i en butik åt Kungsgatan till. Kartongfabrikens ägare, hr Gustaf Melin, hvilken har sin bostad i byggnaden åt Kungsgatan, satt just vid middagsbordet, då han af sitt husfolk under rättades om att "maskinisten brinner". Han ryckte då till sig ett täcke, hastade ned och svepte det omkring maskinisten, som åter kommit ut på gårdsplanen, och lyckades därigenom kväfva elden i den olyckliges kläder. Därpå skyndade han att pr telefon allarmera brandkåren och rekvirera en sjuktransportvagn för den skadades afförande till sjukhuset.

Hur olyckan tillgått vet man som sagdt ännu ej. Maskinisten lär strax efter katastrofen ha yttrat att den gosse som hanhaft till sin hjälp vid maskinernas skötsel, skulle med brinnande papper ha kommit för nära ett fat med terpen- tin, hvilket därigenom exploderat.

De maskiner som lämnade kraft till fabriken voro två stycken gasmotorer, och en blifvande polisundersökning torde klargöra, huruvida explosionen på ett eller annat sätt uppstått i någon af dessa eller af hvad orsak elden eljes kan ha uppkommit.

Emellertid spred sig det härjande elementet

med förfärande hastighet

genom lufttrummorna till de olika våningarna och vann naturligt nog en riklig näring i de mängder lättantändliga ämnen som finnes hopade i en fabrik af detta slag. Arbetet på fabriken var vid eldens utbrott i full gång, men dess bättre inträffade inga missöden vid det hastiga utrymmandet af lokalerna, utan allt försiggick i god ordning.

Släckningsarbetet.

Då brandkåren anlände till platsen, var det redan tydligt att hela den tre våningar höga fabriksbyggnaden var dömd till undergång.

Elden hade då spridit sig genom alla tre våningarna och bredde sig hastigt åt ömse håll — eldhärden låg, som förut nämnts, ungefär midt i byggnaden. Två brandstegar restes inne från gården, slangar lades ut från de närbelägna vattenposterna och massor af vatten slungades in i elden. Den ena af ångsprutorna placerades vid Rosenlundskanalen — den andra sprutan hade på förmiddagen skickats ut till Ahlafors för att hjälpa till vid släckningen af den där rasande branden — och med fyra från sprutan utlagda slangledningarna upptog brandkåren äfven från detta håll kampen mot de giriga lågorna.

Den svaga sydvästliga vinden dref oerhörda, tjocka rökmoln ut öfver staden och hamnen och lät ett regn af gnistor och brinnande papperslappar falla ned i omedelbar närhet af brandstället.

En tur i olyckan var att vinden icke var mera västlig, i annat fall hade det knappast varit möjligt att rädda det innanför liggande stora komplexet. Detta, som skiljes från den nu nedbrunna byggnaden endast af en trång passage, upptages i sin helhet af tre stora affärer; Tekniska fabriken "Tomten", Hugo Brusewitz boktryckeri och litografiska tryckeri samt Gustaf Barthels snörmakerifabrik.

Flera gången såg här hotande ut. Synnerligast det lägre belägna taket på den flygel, som disponeras af den Lagermanska fabriken, var upprepade gånger i fara att fatta eld. Arbetare i fabrikerna lyckades dock få till stånd en vattenlangningskedja och spolade ymnigt på det upphettade taket tills brandkåren fick hugga hål i detsamma och på denna väg föra upp en slangledning.

Samtidigt lät man en stråle spola uppför den glödheta fasaden, där värmen ett tag varit så stark att en mängd fönsterrutor sprungit sönder af hettan.

Under tiden rasade elden med oförminskad häftighet i kartongfabriken. Vid half femtiden stod hela taket i lågor och störtade bit efter bit in i eldhafvet, kastande upp i skyn väldiga massor af rök och eld.

Fram mot kl. 5 kunde brandchefen lugna de oroliga med att elden måste anses begränsad till den byggnad i hvilken den först brutit ut, och det gällde efter denna tid hufvudsakligen att så vidt möjligt rädda hvad som ännu återstod i norra flygelns nedre våning.

Från taket öfver fabriken Tomtens byggnad hade man en –

hemsk öfverblick

öfver den raserade kartongfabriken.

De öfre våningarna voro så godt som försvunna, endast yttermurarna stodo kvar med tomt gapande fönsteröppningar. En och annan järnbalk hängde ännu kvar i sina fästen, annars återstod intet af byggnadens inre.

Att yttermurarna kvarstå så pass oskadade tillskrifves hufvudsakligen den omständigheten, att mellan de olika våningarna nu endast funnos lätta träkonstruktioner på järnbalkar utan tunga trossbottnar och utan svårare belastning, under det att förra gången samma byggnad härjades af elden den 6 mars 1902 en mängd tunga maskiner voro uppställda i alla våningar och i sitt fall drogo med sig de ytterväggar vid hvilka de varit fästade.

Ett tiotal småbutiker förstörda.

I den s.k. Rosenlundsbasaren ut emot kanalen, med ingångar från Rosenlundsgatan och byggda med genomgång till den stora fabriksbyggnadens bottenvåning, funnos ett tiotal smärre affärer, bland dem nykterhetskaféet Rosenlund, C. Olssons trävaruaffär, Göteborgs Nya herrekiperingsaffär, Sofia Foglins skohandel, Malmstens basar för barnkläder och manufaktur, en kommissionshandel, en brödbutik och en hushållshandel. Samtliga butiker utrymdes i största hast och i möjligaste största omfång af sina ägare, som fingo stapla upp sina tillhörigheter ute på Rosenlundskajen. Alla butikslokalerna härjades af elden, och hvad denna icke fick fördärfva dränktes i massor af vatten från ångsprutans slangledningar.

Under den rådande villervallan var det omöjligt att få klar reda på i hvad utsträckning innehafvarna af dessa butiker hade sina resp. lager försäkrade. Antagligen gör många af dem ansenliga förluster genom branden.

Stora värden i fara.

I bottenvåningen hade äfvenledes andra firmor förhyrda maskinslokaler.

Så hade Göteborgs mekaniska verkstad därstädes inrymdt ett stort lager af färdiga järnsängar, till ett antal af omkring 2,000 stycken, armatur till sängar, ångwinschar, Siroccofläktar rör och materialier samt en stor mängd trädgårds- och landbruksredskap, som just i dessa dagar skulle ha expedierats ut i marknaden.

Hur mycket af detta som blifvit förstördt har ännu icke kunnat beräknas. Upplaget var försäkradt i Fenix i Sockholm för kr. 70,000.

Eric Mellgrens snus- och tobaksfirma hade i samma våning ett lager råttobak om 200,000 kg. liggande på tullnedlag. Tobaksbalarna täcktes visserligen med presenningar, men ledock en del skador af det allt öfversvämmande vattnet. Tobaken var försäkrad i engelska Phoenix för omkring 150,000 kr.

Fabriken Tomten kom ifrån olyckstillbudet lindrigare än hvad man från början trott skulle blifva fallet. Från de slangar som dragits genom etablissementet upp på taket trängde visserligen en mängd vatten in i fabrikslokalerna, men skadan blef icke större än att verksamheten antages kunna fortgå tämligen obehindadt redan från och med i dag.

Fabriken hade sina maskiner och lager försäkrade i Städernas allmänna brandstodsbolag för 75,000 kr., i Svea för 40,00 kr. och i Skåne för samma belopp.

Brusewitz tryckeri och litografiska anstalt samt Gustaf Barthels snörmakerifabrik fingo så godt som ingenting förstördt, och driften kan fortgå utan afbrott. På båda ställena hade man emellertid skyndat sig att föra kontorsböcker och värdehandlingar i säkerhet.

Den brunna byggnaden

tillhörde, i likhet med det hela komplex som uppfördes efter 1902 års brand, Rosenlunds fastighetsaktiebolag. Samtliga byggnaden voro försäkrade för en summa af 170,000 kr., hvaraf bolagen Svea och Skandia ansvara för hälften hvardera. Dessutom hade bolaget försäkrat sina hyresinkomster i samma bolag för 37,724 kr.

Gustaf Melins album- och kartongfabrik låg just vid denna tid inne med ett stort lager af färdiga varor, däribland en mängd färdigbundna psalmböcker, hvilket allt var kontrakteradt att levereras den 1 april, alltså om ett par dagar. Alltsammans blef nu lågornas rof. Lager och maskiner voro försäkrade i Magdeburger Feuerversicherungsgesellschaft för 217,000 kr.

Fabriken sysselsatte omkring 200 arbetare, däribland ett stort antal kvinnliga.

I fabriksbyggnadens norra flygel fanns två trappor upp en vaktmästarebostad. Den blef fullständigt ramponerad af elden.

Vaktmästarens lösöre var försäkradt i Skandia.

F. R. Cedervall och Söners mekaniska verkstad, som är inrymd i samma flygel, räddade ut det mästa af sina inventarier. Elden släcktes dock i sin framfart innan den nått fram till verkstaden, som var försäkrad i Skandia för 22,000 kr.

Den skadade maskinisten,

som fördes till Sahlgrenska sjukhuset, var mycket illa bränd öfver hela kroppen, och ännu sent i natt var det ovisst om hans lif kunde räddas.

Angående orsaken till branden kunde han vid ett preliminärt förhör i går afton uppgifva, att den pojke som var honom behjälplig med maskinernas skötande, gått in i en skrubb under trappan till andra våningen för att hämta terpentin. Han hade därvid lyst sig med en tändsticka medan han hällde upp terpentinen, med den påföljd att denna fattade eld.

Elden spred sig vidare till ett fat med olja, och genom den härvid alstrade starka hettan smälte ett gasrör af bly, den utströmmande gasen exploderade och orsakade branden.

Två brandsoldater skadade.

Under släckningsarbetet blefvo två brandsoldater skadade.

Den ene af dem, n:r 51 Hübinette, fick af en nedramlande taklist ett svårt slag i hufvudet och ena höften, den andre n:r 31 Larsson föll ned från en stege och slog sig i ryggen.

Ingen af dem led dock större skada än att han själf kunde begifva sig hem till brandstationen. De båda brandsoldaternas tillstånd var sent på natten icke ägnadt att ingifva några som hälst farhågor.

Oerhörda människomassor

hade samlat sig omkring brandplatsen.

På andra sidan Rosenlundskanalen, på Pusterviksplatsen och Kungsgatan stodo hela eftermiddagen täta skaror, likaså uppe på Otterhällans krön, därifrån man hade en utmärkt öfverblick öfver det hemskt storartade skådespelet.

De stora eldsvådorna.

Rosenlundsbranden.

Maskinist Jakobssons tillstånd var i går afton ytterst betänkligt och man fruktade för att han ej skulle öfverlefva natten. Jakobsson, som är ogift, är född 1881.

Han var dock under gårdagen vid full sans och kunde berätta några detaljer om huru katastrofen vid Melins kartongfabrik inträffat.

En å fabriken anställd yngling vid namn Knut Pettersson hade kommit ned för att hämta terpentin ur ett kärl, som förvarades i en skrub, belägen invid maskinrummet. Ehuru elektriskt ljus är inledt här just till undvikande af bruket att lysa sig med ljus eller tändstickor, tände gossen oförsiktigt nog eld på en sticka, då han ur kärlet skulle tappa den eldfarliga vätskan. Denna fattade eld och spred flammor rundt omkring sig. Inom ett par sekunder antändes också ett i närheten liggande fat innehållande maskinolja. Så mycket brännbart var ju redan nog att göra ett eldsutbrott fruktansvärdt. Men här tillkom som ett ytterligare plus en gasexplosion. Den oförsiktige pojken hade genom rop tillkallat maskinisten, då elden grep omkring sig. Då maskinisten kom till, såg han genast att blykopplingen till gasmätaren höll på att smälta ned.

Under utropet; ” Vi äro förlorade ” vände han för att rusa ut, då i samma ögonblick gasmätaren exploderade med en knall.

Maskinisten öfverhöljdes af lågor, men med brinnande kläder lyckades han taga sig ut.

Pojken, som genast kilat sin väg, hade sluppit undan med ett par lindrigare skador.

Den brunna byggnadens båda flyglar stå kvar – t.o.m. hr Melins kontor i nordvästra flygeln har man lyckats bibehålla någorlunda oskadadt.

Trossbotten mellan andra och tredje våningarna är fullständigt förstörd utom järnbalkarna, som krokiga och snedvridna hänga kvar som minnen af hvad som varit. Trossbotten mellan andra och undre våningarna har däremot hållit — man fruktar emellertid för ras på flera ställen — och här ligga tryckpressar, skär-, häft- och andra maskiner huller om buller, blandade med nedfallna bjälkar, förbrända kartonghögar och psalmbokspartier m.m.

Branden vid Ahlafors,

Eftersläckningen pågick under gårdagen vid Ahlafors. Det visade sig vara omöjligt att framdraga Edvard Bäckes under de nedstörtade stora kardmaskinerna begravda lik.

Man vågade icke röra i spillrorna förr än de fallfärdiga murarne nedrifvits, ett arbete hvarmed manganast tog itu.

Genom eldsvådan beröfvades omkring 240 personer, däraf 70 kvinnor, sitt arbete, men så många som kunna deltaga i rödningens arbetena få full aflöning och de öfriga få half aflöning till vidare. Vid väfveriet, som är oberördt af elden, kommer arbetet att fortgå som hittills så fort nödigt arbetsmaterial hunnit anskaffas.

Båda de omkomna arbetarne voro som förut nämnts, gifta och hade flera barn – den ena af dem hade sex barn, af hvilka det äldsta i dagarne skulle konfirmeras – samt voro i motsats till nästan alla de öfriga arbetarne i mycket små omständigheter.

Om den hemska situation, som uppstod genom raset af taket till första våningen och hvilket kräfde de två offren berättas, att när man fann arbetaren Andersson fastklämd mellan glödande maskindelar jämrade han sig och ropade fåfångt på hjälp. Man visste icke hvad man skulle göra, men att lämna honom på den platsen för att långsamt plågas ihjäl, det ville man dock ej. Då och då gick någon in till honom, talade vid honom eller gaf honom vatten. Han omtalade, att arbetskamraten Bäck låg något längre in. "Han dog snart", sade han, "men hann bedja mig hälsa hem".

Slutligen lyckades Andersson få ena foten lös, och då beslöts att kosta hvad det ville draga ut honom med våld.

Det var nu förenadt med rätt stor risk att gå in så långt, hvarför ett rep kastades in till honom. Detta band han själf omkring lifvet på sig, och så fattade mågra man i andra ändan och drogo med all kraft. Försöket lyckades. Mannen kom ut i jämmerligt tillstånd.

Han lades på en i hast inrättad bår och intogs i väfveriet.

Kläderna togos af och förband anbringades öfver de fruktansvärda brännskador, blånader och hudlösheter, som anträffades öfverallt på benen och armarne.

GhmD:50089

Rosenlundsgatan mot hamnen sett ungefär från huset Rosenlundsgatan 1 (f.d. Ångköket) år 1906.